

Alueiden komitean lausunto aiheesta ”Historiallisten kielivähemmistöjen suojelu ja niiden aseman kehittäminen – Lissabonin sopimus”

(2011/C 259/06)

ALUEIDEN KOMITEA

- korostaa Euroopan vähemmistökielten ja kielellisen monimuotoisuuden myönteistä vaikutusta yleisesti yhteiskunta- ja kulttuurielämään ja erityisesti yksilöihin ja heidän yhteisöihinsä. Ne edistävät lisäksi luovuutta ja innovointia kulttuuriperinnön hyödyntämisessä, mikä on edullista myös talouskehitykselle.
- korostaa, että tähän aiheeseen kiinnitetään Euroopassa yhä enemmän huomiota, mikä näkyy myös unionin oikeuden kehityksessä varsinkin Lissabonin sopimuksen myötä. Siinä asetetaan kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisen ja kehittämisen keskeiseksi elementiksi. Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa kielletään kaikenlainen syrjintä kielen tai kansalliseen vähemmistöön kuulumisen perusteella.
- toteaa, että AK:lla itsellään on edustajakokouksena perustava rooli, sillä sen puitteissa voidaan koota ja jakaa kaikkien historiallisten kielivähemmistöjen hyödyksi hyviä toimintatapoja, jotka liittyvät vähemmistökielten ja yleisesti eri kielivähemmistöjen kulttuurien – Euroopan kulttuurisen monimuotoisuuden ilmentymien – suojeluun ja kehittämiseen.
- toivoo lopuksi, että komissiossa ja neuvostossa tiedostettaisiin entistä paremmin sellaisen vahvistetun oikeusperustan tarve, jonka pohjalta voidaan toteuttaa erityistä, asianmukaisesti rahoitettua politiikkaa kielivähemmistöjen hyväksi.

Esittelijä Luciano CAVERI (IT, ALDE), Valle d'Aostan autonomisen alueen valtuuston jäsen

I. POLIITTISET SUOSITUKSET

ALUEIDEN KOMITEA

Yleistä

1. toteaa, että Euroopan unionissa on runsaasti historiallisia (joita voidaan kutsua myös alkuperäisiksi tai perinteisiksi) kieli- ja kansallisia vähemmistöjä, jotka käyttävät muita kuin kotivaltionsa kieltä.
2. muistuttaa, että paikallis- ja aluedemokratian tasoilla on kaikissa Euroopan unionin maissa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti yhä useammin merkittävä rooli tämän kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden puolustajana ja edistäjänä esimerkiksi kaikenlaisessa ja -tasoisessa koulutuksessa, kulttuurin alalla ja viestimisessä sekä aluekehityksessä.
3. korostaa Euroopan vähemmistökielten ja kielellisen monimuotoisuuden myönteistä vaikutusta yleisesti yhteiskunta- ja kulttuurielämään ja erityisesti yksilöihin ja heidän yhteisöihinsä. Ne edistävät lisäksi luovuutta ja innovointia kulttuuriperinnön hyödyntämisessä, mikä on edullista myös talouskehitykselle.
4. toteaa, että oikeudelliset välineet niin kutsuttujen vähemmistökielten suojelemiseksi ja kehittämiseksi ovat viimeksi kuluneina vuosikymmeninä vähitellen lisääntyneet kansainvälisen oikeuden ansiosta: YK antoi vuonna 1992 julistuksen kansallisiin tai etnisiin, uskonnollisiin ja kielellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista, ja Unesco on julkaissut historiansa aikana lukuisia julistuksia, yleissopimuksia ja suosituksia, joista tuorein on vuonna 2005 solmittu yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä.
5. pitää erityisen ilahduttavana Euroopan neuvostolla jo pitkään ollutta merkittävää asemaa kielipoliittisissa kysymyksissä. Tässä suhteessa erityisen merkittäviä ovat vuonna 1992 annettu alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja ja vuonna 1995 solmittu puiteyleissopimus kansallisten vähemmistöjen suojelusta.
6. viittaa lisäksi Euroopan neuvoston paikallis- ja aluehallintoasiain kongressin 18. maaliskuuta 2010 antamaan tuoreeseen päätöslauselmaan (301/2010) aiheesta "Vähemmistökielet: panos aluekehitykseen", jossa käsitellään kyseisten kielten myönteistä vaikutusta aluekehitykseen.
7. korostaa, että tähän aiheeseen kiinnitetään Euroopassa yhä enemmän huomiota, mikä näkyy myös unionin oikeuden kehityksessä varsinkin Lissabonin sopimuksen myötä. Siinä asetetaan kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisen ja kehittämisen keskeiseksi elementiksi. Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa kielletään kaikenlainen syrjintä kielen tai kansalliseen vähemmistöön kuulumisen perusteella.

8. toteaa, että EU:n eri toimielimet olivat tunnustaneet jo ennen kyseisen suojelujärjestelmän vakiinnuttamista oikeusperustassa, että olemassa olevien perussopimusten (yhteisön säännösten) periaatteisiin sisältyi suojelua edistäviä tekijöitä. Tämä ilmeni unionin laajentumisen yhteydessä niin, että Kööpenhaminan kriteereissä edellytettiin aktiivisia poliittisia toimia kielivähemmistöjen suojelemiseksi. Asiaa edisti myös EU:n tuomioistuimen tällä alalla tekemä tulkinnallinen kehittäminen.

9. painottaa kuitenkin, että vaikka oikeuden kehitys mahdollistaa suojelun lisäämisen ottaen luonnollisesti huomioon yksittäisten jäsenvaltioiden perustuslailliset periaatteet, tämä ei kuitenkaan merkitse komission kannalta sitä, että olisi olemassa oikeusperusta, jonka pohjalta voitaisiin perustella historiallisille kielivähemmistöille tarkoitetut erityiset budjettikohdat.

10. kiinnittää huomiota toimiin, joita AK ja muut toimielimet toteuttavat poliittisen toiminnan ja hallintotyön monikielisuuden tukemiseksi. Tähän sisältyy myös asteittainen vähemmistökielten käyttöönotto, kuten Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa solmittujen sopimusten nojalla on tehty.

11. panee merkille komission rakentavan yhteistyön erilaisten EU:ssa toimivien kielivähemmistöjä tukevien järjestöjen kanssa. Toiminta esimerkiksi kielellistä monimuotoisuutta edistävissä verkossa (NPLD) ja aiemmin, ennen sen lakkauttamista, Euroopan vähemmistökielten toimiston (European Bureau for Lesser-Used Languages, EBLUL) kanssa sekä Mercator-verkoston kanssa on ollut laajaa: nämä tahot ovat hoitaneet jo jonkin aikaa erilaisia vähemmistökieliin ja -kulttuureihin liittyviä asioita.

12. huomauttaa lisäksi, että monista EU-ohjelmista (muutamina esimerkkeinä voidaan mainita Media- ja Kulttuuri-ohjelmat, pk-yrityksille suunnatut toimet, rakennerahastot ja uuden teknologian kehittäminen) rahoitetaan jo nyt toimia kielivähemmistöjen tukemiseksi. Toisinaan toimia toteutetaan laajalla maantieteellisellä alueella, kuten Tonavan strategiassa tai Alpeja koskevassa yleissopimuksessa (jonka yhteyteen kuuluu Alpine Space -ohjelma).

13. ottaa esille kielteisistä seikoista sen, että Euroopan parlamentin vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan kielelliseen monimuotoisuuteen osoitetut varat ovat pienentyneet verrattuna yhteisön kielten määrän lisääntymiseen.

Tarvittavat toimet

14. toteaa, että AK:lla itsellään on edustajakokouksena perustava rooli, sillä sen puitteissa voidaan koota ja jakaa kaikkien historiallisten kielivähemmistöjen hyödyksi hyviä toimintatapoja, jotka liittyvät vähemmistökielten ja yleisesti eri kielivähemmistöjen kulttuurien – Euroopan kulttuurisen monimuotoisuuden ilmentymien – suojeluun ja kehittämiseen.

15. pyytää Euroopan komissiota jatkamaan kielellisen monimuotoisuuden edistämistoimia ja tukemaan eri tavoin kielten, myös alueellisten tai vähemmistökielten, opetusta.

16. kehottaa EU:n viranomaisia edistämään näiden kielten käyttöä EU:n toimielinten ja kansalaisten välisissä suorissa yhteyksissä muun muassa sen osoittamiseksi, että unioni on läheisessä vuorovaikutuksessa historiallisten kielivähemmistöjen kanssa. Tämä koskee erityisesti unionin internetsivuja ja sähköistä viestintää.

17. kannustaa myös paikallis- ja aluedemokratian tasoja järjestämään tiedotuskampanjoita kielivähemmistöjen oikeuksien sekä omien kulttuuriensa rikkauden ja monipuolisuuden tunnetuksi tekemiseksi omassa paikallisyhteisössään ja muualla Euroopassa.

18. kehottaa komissiota tukemaan alueellisia ja paikallisia instituutioita koulutuksen kehittämiseksi aineiston ja välineiden avulla. Esimerkkinä voidaan mainita opettajille annettava erityiskoulutus, jossa otetaan huomioon kunkin kieliyhteisön tarpeet.

19. suosittaa, että alueelliset tai vähemmistökielet otetaan kaikilta osin huomioon unionin politiikoissa, ohjelmissa ja monialaisissa painopisteissä, erityisesti audiovisuaalipolitiikassa, kaikkia koulutustasoja koskevassa politiikassa, kulttuurin ja kieltenoppimisen alalla sekä alueyhteistyötä, aluekehitystä, matkailua ja nuorisovaihtoa koskevissa politiikoissa.

20. ehdottaa komissiolle ja neuvostolle, että alueelliset ja vähemmistökielet otettaisiin asianmukaisella tavalla huomioon tulevalla ohjelmakaudella aluepolitiikassa, seuraavassa tutkimuksen puiteohjelmassa, Kulttuuri-ohjelmassa ja Media-ohjelmassa sekä kaikissa kulttuuri- ja koulutusalan ohjelmissa, erityisesti elinikäisen oppimisen toimintaohjelmassa. Samoin tulee tehdä rakennerahastojen ja digitaalistrategian yhteydessä sekä kaikissa toimissa, jotka liittyvät yksilöiden ja heidän yhteisöjensä arvostuksen lisäämiseen.

21. toteaa, että komissiolla tulisi olla ajoittain tarkistettava kokonaiskehys (sitä, että tarkistetaan myös Euromosaic-tutkimukset) erilaisille historiallisten kielivähemmistöjen tukemiseksi toteutettaville toimille. Näin tarjoutuisi myös tilaisuuksia ajatusvaihtoon ja keskinäisen tuntemuksen parantamiseen kulttuurisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi yhdyttyä Euroopan kokonaiskuvassa niin, että nähdään myös alueellisten ja vähemmistökielten merkittävä osuus Euroopan ”mosaiikissa”.

22. toivoo lopuksi, että komissiossa ja neuvostossa tiedostettaisiin entistä paremmin sellaisen vahvistetun oikeusperustan tarve, jonka pohjalta voidaan toteuttaa erityistä, asianmukaisesti rahoitettua politiikkaa kielivähemmistöjen hyväksi.

23. suosittelee jäsenvaltioille – joilla on merkittävä rooli kielipolitiikan alalla –, että ne tiedostavat alueillaan vallitsevan kielellisen monimuotoisuuden ja kehittävät historiallisia kieliyhteisöjä ymmärtäen, että kulttuuriperinnön ja kaikkien muiden sitä ilmentävien arvojen (historia, kieli ja kulttuuriperintö) tunnustaminen edistää osaltaan rauhanomaista rinnakkaiseloja ja rikastuttaa eurooppalaista identiteettiä.

Bryssel 30. kesäkuuta 2011

*Alueiden komitean
puheenjohtaja*
Mercedes BRESSO